

คำถาม คำตอบ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พญ.จรัสพร ตันไพจิตร

คำถาม

เหตุใดเด็กที่เป็นโรคธาลัสซีเมียจึงมีฟันผุเกือบทั้งหมดในปาก และในเด็กในอายุ 5 ปีฟันจริงยังจะขึ้นใหม่

คำตอบ

ฟันผุในเด็กมีสาเหตุจากการรับประทานอาหารประเภทน้ำตาล ได้แก่ ขนมหวานและลูกอม ถ้าไม่มีการรักษาทันตอนามัยที่ดีพอจะมีคราบน้ำตาลเคลือบฟันและเป็นสาเหตุของฟันผุซึ่งพบได้ทั้งเด็กปกติ และเด็กที่เป็นโรคธาลัสซีเมีย ฟันผุเร็วหรือไม่ขึ้น

ขึ้นอยู่กับการรักษาความสะอาดของฟัน ไม่เกี่ยวกับโรคธาลัสซีเมีย คนเรามีฟัน 2 ชุด ชุดแรกเป็นฟันน้ำนม ซึ่งจะเริ่มหลุดเมื่ออายุ 5 - 6 ปี แล้วจะมีฟันแท้ (ฟันจริง) ขึ้นมาแทน

คำถาม

เพราะเหตุใดคนไข้ที่เป็นโรคธาลัสซีเมียเวลาไปถอนฟัน หมอจะไม่ถอนให้ ต้องให้ไปตรวจเลือดก่อน ถ้าถอนฟันผุออกแล้ว

ฟันแท้จะขึ้นหรือไม่

คำตอบ

เนื่องจากผู้ป่วยบางคนอาจมีอาการซีดมาก เวลาถอนฟันมีเลือดออกและอาจเป็นลมได้ หรือหมอฟันบางคนพอรู้ว่าผู้ป่วยเป็นโรคเลือด อาจจะมีระมัดระวังมาก ต้องให้หมอโรคเลือดรับรอง

ก่อนว่าถอนฟันได้จึงจะทำให้ หลังถอนฟันน้ำนมออก ฟันแท้จะขึ้นเหมือนเด็กธรรมดา

คำถาม

การถ่ายปัสสาวะของผู้ป่วยมีสีเข้มคล้ายๆ กับสีของชาดำเย็น และมีสีนี้เป็นประจำ อยากทราบว่าสาเหตุมาจากอะไร และจะ

เป็นผลเสียต่อร่างกาย และโตอย่างไร

คำตอบ

ปัสสาวะมีสีเข้มคล้ายสีชาดำเย็นนั้นเป็นสีของสารยูโรบิลิโนเจน (urobilinogen) ซึ่งขับออกมาทางปัสสาวะมากกว่าคนปกติ

เป็นผลเนื่องจากการทำลายเม็ดเลือดแดงมากกว่าปกติในผู้ป่วย สารนี้ไม่มีผลเสียต่อร่างกายหรือต่อไต

คำถาม

การที่มีเหล็กในร่างกายมาก แต่สามารถขับออกได้น้อยจะทำ

ให้มีผลเสียต่อร่างกายของผู้ป่วยอย่างไรบ้าง

คำตอบ

เหล็กที่ไม่สามารถขับออกได้นั้นจะไปสะสมอยู่ในอวัยวะต่างๆ เช่น ที่หัวใจ ตับอ่อน ตับ เมื่อไปสะสมนานๆ จะมีผลไปทำลายอวัยวะนั้นๆ ทำให้การทำงานของปอดเกิดภาวะแทรกซ้อน

ต่างๆ ขึ้น เช่น ภาวะเยื่อหุ้มหัวใจและกล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ เบาหวาน หรือมีพังผืดในตับและเป็นตับแข็ง เป็นต้น

คำถาม

หลังจากใช้ยาขับเหล็กในตอนกลางคืน ตอนเช้าปัสสาวะจะมี

สีเข้มมาก คล้ายมีตะกอนและปัสสาวะมีกลิ่นคาว (ลูกสาวอายุ 6 ปี)

คำตอบ

การที่ปัสสาวะมีสีเข้มนั้น เป็นผลมาจากการที่ยาขับเหล็กดึงเหล็กให้ขับออกทางปัสสาวะมากขึ้น ซึ่งเป็นกลไกการทำงานของ

ยาขับเหล็ก ปัสสาวะเข้มมาก แสดงว่ามีเหล็กขับออกมามาก

คำถาม

ผู้ป่วยอายุ 12 ปี ให้เลือด 2 เดือนต่อครั้ง ควรจะให้ยาขับเหล็ก ปริมาณเท่าใดจึงจะเหมาะสม

คำตอบ

ภาวะเหล็กเกินในผู้ป่วยโรคธาลัสซีเมีย นั้น นอกจากเกิดจากการรับเลือดแล้ว ยังเกิดจากการดูดซึมเหล็กมากกว่าปกติจากทางเดินอาหาร การประเมินว่าผู้ป่วยควรได้รับยาขับเหล็กในปริมาณเท่าใดต่อการให้แต่ละครั้งนั้น ต้องดูจากน้ำหนักของ

ผู้ป่วยร่วมกับการตรวจเลือดหาปริมาณเฟอไรติน (ferritin) ซึ่งจะบอกถึงปริมาณของเหล็กที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้ป่วย แพทย์ที่ดูแลรักษาจะให้คำแนะนำในการให้ยาขับเหล็กอย่างเหมาะสมได้

คำถาม

ผู้ป่วยอายุ 15 ปี น้ำหนัก 33 กิโลกรัม ตรวจพบเหล็ก 3,200 นาโนกรัมต่อมิลลิลิตร จำนวนเหล็กขนาดนี้มากจนเกิดปัญหาทางร่างกายหรือไม่ และถ้าฉีดยาขับเหล็กจำนวนเหล็ก

ที่มีอยู่ในร่างกายจะลดลงไหม การให้ยาขับเหล็กจะต้องให้สม่ำเสมอหรือไม่ และมีข้อกำหนดระยะเวลาหรือไม่

คำตอบ

จำนวนเหล็ก (เฟอไรติน) 3,200 นาโนกรัมต่อมิลลิลิตร มีปริมาณสูง ซึ่งในคนปกติไม่ควรเกิน 300 นาโนกรัมต่อมิลลิลิตร ปริมาณเหล็กจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการให้เลือดและจาก

การดูดซึมทางลำไส้ ในรายที่ไม่มีข้อจำกัดในการให้ยาขับเหล็ก ควรพิจารณาให้ตลอดไป จะทำให้ปริมาณเหล็กในร่างกายลดลง ปัญหาและภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากภาวะเหล็กเกินจะลดลงด้วย

คำถาม

ผู้ป่วยมาให้เลือด 2 เดือนต่อครั้ง 1 ครั้ง ควรจะได้รับยาขับเหล็กหรือไม่ และถ้าต้องขับเหล็ก ควรจะได้รับยาขับเหล็กกี่ครั้ง

ต่อสัปดาห์

คำตอบ

การให้ยาขับเหล็ก มีข้อที่ควรพิจารณาว่าจะให้แก่ผู้ที่เป็นธาลัสซีเมียที่มีอาการปานกลางหรืออาการมาก ต้องให้เลือดบ่อยหรือให้เลือดมาแล้วตั้งแต่ 30 ถึงขึ้นไปหรือถ้าตรวจระดับธาตุเหล็ก (เฟอไรติน) มากกว่า 700 นาโนกรัมต่อมิลลิลิตร ยาขับเหล็กที่ได้ผลดีและเป็นที่ยอมรับคือ เดสเฟอราล เป็นยาชนิดฉีดขนาด 500 มิลลิกรัมต่อขวด โดยทั่วไปจะให้ขนาด 40 - 60 มิลลิกรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมต่อวัน โดยให้ 5 - 7 วันต่อสัปดาห์ ในทางปฏิบัติถ้าผู้ป่วยหนัก 10 กิโลกรัม จะให้ยาขับเหล็กวันละ

1 ขวด ผู้ใหญ่อายุ 40 ปี ควรได้รับยาขับเหล็กวันละ 3 - 4 ขวด หรือ 1,500 - 2,000 มิลลิกรัม ข้อจำกัดของการให้ยาขับเหล็กคือ ยามีราคาแพง และต้องให้โดยการฉีดเข้าใต้ผิวหนัง อุปกรณ์สำหรับให้ยาที่สำคัญคือ เครื่องฉีดยา (ปั๊ม) ซึ่งทำงานโดยแบตเตอรี่ขนาดเล็กใช้ได้ตลอดไป สามารถซื้อได้ในราคาประมาณ 12,000 บาท จากบริษัทที่จำหน่าย การให้ยาควรให้สม่ำเสมอตลอดไปโดยแพทย์แนะนำและผู้ป่วยต้องร่วมมือด้วย

คำถาม

ฉีดยาขับเหล็กมาหลายปีแล้วต้องอดทนมาก อยากทราบว่ามียาขับธาตุเหล็กชนิดกินที่ขับธาตุเหล็กได้ดี และปลอดภัย

หรือไม่ ยาอะไร และหาซื้อได้ที่ไหน

คำตอบ

ขณะนี้มียาขับธาตุเหล็กชนิดรับประทานที่จะนำมาให้ผู้ป่วยแล้วหลายชนิด คือ ยา Deferiprone (L1) ยาจากประเทศแคนาดาชื่อ Feriprox จากประเทศอินเดียชื่อ Kelfer ที่โรงพยาบาลศิริราช มีขนาด 250 มก. ราคาเม็ดละ 23 บาท ส่วนขององค์การเภสัชกรรมคือ ยา GPO-L-ONE ที่โรงพยาบาลศิริราช มีขนาด 500 มก. ราคาเม็ดละ 5 บาท ขณะนี้ยาขององค์การเภสัชกรรมนี้มีวางจำหน่ายในหออภยาของโรงพยาบาล

แล้ว และผู้มีบัตรทองที่มีธาตุเหล็กเกินสามารถสมัครเข้าร่วมโครงการใช้นี้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ภายใต้การดูแลของแพทย์ เพื่อเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนจากยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำ ซึ่งอาจมีภาวะติดเชื้อตามมาได้ จึงต้องมีการตรวจเลือดดูจำนวนเม็ดเลือดขาวบ่อยๆ ทุก 2 - 4 สัปดาห์ ยาใหม่ที่ใช้อีกขนานหนึ่งในปัจจุบันคือ ยา Deferasirox (Exjade) ใช้ในขนาด 30 มก./กก./วัน โดยละลายยาในน้ำ 1 แก้วรับ

ประมาณวันละครึ่ง มียาในขนาดเม็ดละ 125, 250 และ 500 มก. ที่โรงพยาบาลศิริราช มียาขนาด 250 มก. ราคาเม็ดละ 510 บาท การใช้ยาซึบธาตุเหล็กทุกชนิดต้องทำภายใต้การควบคุมดูแลจากแพทย์ เพื่อพิจารณาใช้ที่เหมาะสม การปรับขนาดของยา

การเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนรวมทั้งการติดตามผลของการรักษา ในระยะยาวด้วย (มีรายละเอียดในจุดสารขรรค์ฯ ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - เมษายน 2549 หน้า 11 - 13)

คำถาม

ผู้ป่วยโรคธาลัสซีเมียเริ่มมีอาการแสดงออก คือ ซีด อ่อนเพลีย และม้ามโต เมื่ออายุ 10 ปี และให้เลือดมา 4 - 5 ครั้ง

จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องผ่าตัดม้าม หลังผ่าตัดม้ามมีโอกาสที่จะไม่ต้องให้เลือดใหม่ และสามารถสร้างเม็ดเลือดเองใหม่

คำตอบ

ข้อควรพิจารณาในการตัดม้ามได้แก่ ม้ามโตมาก ต้องให้เลือดบ่อยและถี่ขึ้นกว่าเดิม เช่น ทุก 2 - 4 สัปดาห์ และชนิดของโรคธาลัสซีเมียที่เป็น เช่น ฮีโมโกลบิน อีซี การตัดม้ามจะให้ผลการรักษาที่ดีกว่าชนิดอื่น หลังตัดม้ามมักจะไม่ต้องให้เลือดหรือให้เป็นบางครั้งเมื่อซีดลง แต่ในพวกที่มีอาการรุนแรงมากถึง

ปานกลาง เช่น ธาลัสซีเมียเมเจอร์ หรือ เมต้าธาลัสซีเมีย ฮีโมโกลบิน อี หลังตัดม้ามการให้เลือดจะห่างออก แม้ว่ายังคงต้องให้อยู่บ้าง แพทย์ผู้ดูแลจะเป็นผู้พิจารณาว่าผู้ป่วยรายใดควรจะได้รับ การตัดม้าม ควรฉีดวัคซีน (นิวโมคอคคัส) เสียก่อน ปัจจุบันวัคซีนนี้ราคาประมาณ 800 บาท

คำถาม

ผู้ป่วยธาลัสซีเมียเมื่อผ่าตัดม้ามแล้วจะเกิดการติดเชื้อ หรือมี

โรคแทรกซ้อนได้ง่ายหรือไม่

คำตอบ

หลังตัดม้ามอาการแทรกซ้อนที่พบได้บ่อยและสำคัญ คือ การติดเชื้อง่ายกว่าคนปกติ และถ้ารักษาไม่ทันอาจเสียชีวิตได้ การติดเชื้อพบได้ทั้งเชื้อแบคทีเรีย เช่น ปอดบวม อูจจาระร่วง ทัยฟอยด์ หรือติดเชื้อไวรัส เช่น หัด อีสุกอีใส นอกจากนี้อาการแทรกซ้อนจากเส้นเลือดแดงอุดตันในปอด หรือในสมองก็พบได้

เช่นกันหลังการตัดม้าม ผู้ป่วยที่ตัดม้ามแล้วจึงควรระวังประทุษยานาเพนิซิลิน เพื่อป้องกันการติดเชื้อ และถ้ามีไข้ควรไปพบแพทย์ นอกจากนั้นภาวะเกร็ดเลือดสูง อาจพบได้ภายหลังการตัดม้าม การให้ยาแอสไพรินขนาดต่ำ สามารถป้องกันภาวะเส้นเลือดแดงอุดตันได้ ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ความดูแลของแพทย์

คำถาม

ดิฉันอยากถามว่าลูกของดิฉันได้ตัดม้ามเป็นเวลา 1 ปี 5 เดือน ที่พบว่าเด็กบางคนตับโตนั้น ของลูกดิฉันตับจะโตหรือเปล่าคะ

จะหายขาดไหม และต้องให้เลือดหรือไม่

คำตอบ

ม้ามและตับเป็นอวัยวะที่ช่วยเสริมในการสร้างเม็ดเลือดในคนเป็นโรคธาลัสซีเมีย เมื่อตัดม้ามออกย่อมส่งผลให้ตับรับหน้าที่เพิ่มขึ้น จึงขยายขนาดโตขึ้นบ้าง การตัดม้ามช่วยบรรเทาอาการ

ซีดลงได้ อัตราการให้เลือดลดลง แต่ไม่ได้ทำให้หายขาด ปัจจุบันโรคนี้หายขาดได้โดยการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือด เช่น ปลูกถ่ายไขกระดูก หรือปลูกถ่ายเลือดสายสะดือ

คำถาม

ทำไมจึงต้องตรวจ เอช แอล เอ เมื่อจะทำการปลูกถ่ายไขกระดูก

คำตอบ

เอช แอล เอ (HLA) หรือ Human Leukocyte Antigen เป็นหมู่เลือดระบบหนึ่งของเม็ดเลือดขาว ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเข้ากันได้หรือไม่ได้ของไขกระดูกที่นำมาใช้ในการปลูกถ่ายไขกระดูก ถ้า เอช แอล เอ ของผู้ป่วยและผู้ให้ไขกระดูกเหมือนกัน การปลูกถ่ายไขกระดูกมีโอกาสจะประสบผลสำเร็จสูง โดยทั่วไปผู้ป่วยจะได้ เอช แอล เอ ครึ่งหนึ่งมาจากพ่อ อีกครึ่งหนึ่งมาจากแม่ ฟัน้องจากพ่อแม่เดียวกันกับผู้ป่วย มีโอกาสที่ เอช แอล เอ จะเหมือน

กันมากที่สุด คือ 1 ใน 4 ฉะนั้นคนอื่น ๆ มีโอกาสน้อยมากที่ เอช แอล เอ จะตรงกับผู้ป่วย ดังนั้นผู้ให้ไขกระดูกที่ดีที่สุดคือ ฟัน้องจากพ่อแม่เดียวกันกับผู้ป่วยที่ไม่เป็นโรคธาลัสซีเมีย และมี เอช แอล เอ ตรงกันกับผู้ป่วย

คำถาม

พ่อหรือแม่ให้ไขกระดูกแก่ลูกที่เป็นโรคธาลัสซีเมียได้หรือไม่

คำตอบ

โอกาสที่พ่อและแม่จะมีแอนติเจน เอช แอล เอ เหมือนกับลูกทั้งหมด มีความเป็นไปได้้น้อยมาก และต่างก็จะมี เอช แอล เอ เหมือนกับลูกเพียงครึ่งเดียว แต่ปัจจุบันมีวิธีการที่จะแยกเซลล์

ต้นกำเนิดเม็ดเลือดจากพ่อหรือแม่มาอย่างบริสุทธิ์ และนำมาให้แก่ลูกเพื่อการรักษาโรคบางอย่างได้ในประเทศไทยกำลังมีการศึกษาวิจัยวิธีการรักษาแบบนี้อยู่

คำถาม

มีลูกสาวที่เป็นโรคธาลัสซีเมีย ตรวจHLA แล้วไม่เข้ากับพี่ชาย แต่ต้องการให้แพทย์ช่วยรักษาลูกอย่างเต็มที่โดยการปลูกถ่าย

ไขกระดูก แม้ต้องใช้เลือดจากคนอื่น มีขั้นตอนจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง ได้ข่าวมาว่าขอได้จากกาชาดหรือต่างประเทศ

คำตอบ

ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการแพทย์ก้าวหน้ามาก ประเทศไทยสามารถทำการปลูกถ่ายไขกระดูกจากผู้อื่นที่ไม่ใช่พี่น้องท้องเดียวกัน แต่มี HLA ตรงกันได้ โดยที่คนที่ไม่ใช่พี่น้องท้องเดียวกันจะมี HLA ตรงกันได้้น หาได้ยาก ตามทฤษฎีประมาณ 1 : 50,000 เท่านั้น การที่จะหาคนที่ HLA ตรงกันได้้น จึงต้องเลือกมาจากการรับบริจาคไขกระดูกจากคนจำนวนมาก ซึ่งจะมีการตรวจ HLA ไว้ก่อนอยู่แล้ว ในประเทศไทยมีผู้แสดงความจำนงในการบริจาคไว้ที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย และในต่างประเทศมีหลายแห่ง เช่น ที่ไต้หวัน เป็นต้น ในกรณีบุตรของคุณมีผลการตรวจ HLA อยู่แล้ว สามารถส่งผล HLA ไปที่สภากาชาดไทย โดยติดต่อผ่านแพทย์ในโรงพยาบาล

ที่ทำการปลูกถ่ายไขกระดูกได้ ทางสภากาชาดไทยจะดำเนินการคัดเลือกผู้บริจาคที่มี HLA ที่เหมาะสมมาให้ แต่ปัจจุบันผู้แสดงความจำนงบริจาคยังมีจำนวนน้อย บางรายจึงต้องขอจากประเทศไต้หวัน ซึ่งมีผู้แสดงความจำนงบริจาคเป็นแสนๆ ราย โดยต้องส่งเลือดผู้ป่วยพร้อมผลการตรวจ HLA ไปตรวจอีกครั้งหนึ่ง ค่าใช้จ่ายตามขั้นตอนจนได้ไขกระดูกจากผู้บริจาคที่เหมาะสมนำมาให้ผู้ป่วยนั้น ถ้าเป็นผู้บริจาคจากสภากาชาดไทย ประมาณ 1 - 2 แสนบาท แต่ถ้าเป็นผู้บริจาคจากต่างประเทศ เช่น ไต้หวัน ประมาณ 5 - 6 แสนบาท ทั้งนี้ไม่รวมค่าใช้จ่ายขั้นตอนต่อไปในการปลูกถ่ายไขกระดูก

คำถาม

ได้ทราบข่าวมาว่าสมุนไพรใช้รักษาโรคธาลัสซีเมียได้จริงหรือไม่ มีชนิดใดบ้าง จะหาซื้อได้ที่ไหน ต้องรับประทานมากเท่าใด

และจะทราบได้อย่างไรว่าได้ผลดี

คำตอบ

ในขณะนี้สมุนไพรไทยได้รับความสนใจอย่างมากที่จะนำมาใช้เพื่อรักษา หรือบรรเทาโรคต่างๆ สำหรับโรคธาลัสซีเมียนั้นมีการศึกษา พบว่ามีปริมาณ อนุมูลอิสระ (Free radical) ที่สูงกว่าคนปกติ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอาการ และภาวะแทรกซ้อนของโรคธาลัสซีเมีย จึงได้มีการศึกษาผลของ ชมันชัน ในผู้ป่วยโรคนี้ พบว่าสามารถลดระดับอนุมูลอิสระได้ดี แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าอาการของโรคธาลัสซีเมียจะดีขึ้นหรือไม่ ขณะ

นี้กำลังอยู่ในระหว่างทำการศึกษาเพิ่มเติม ขณะนี้ได้มีบริษัทผลิต ชมันชันแคปซูล วางจำหน่าย ซึ่งได้รับอนุญาตจากทางราชการให้จำหน่ายได้ สำหรับการรักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ หรือเป็นแผลในระบบทางเดินอาหาร ถ้าจะกินชมันชันแคปซูลเพื่อรักษาอาการดังกล่าว ก็สามารซื้อได้จากร้านขายยาทั่วไป โดยกินตามขนาดที่ระบุไว้ในเอกสารกำกับ